

Leesonderwijs optimaliseren: van park naar woud

1 januari 2003

Auteurs: Marc Stevens, Werner Schrauwen, Jo van den Hauwe

Volume: 32

Nummer: 3

Pagina's: 31-46

Documenten

- [vonk_jrg32_039.pdf](#)

leesonderwijs optimaliseren van park naar woud marc stevens werner schrauwen jo van den hauwe wat we in deze tekst van plan zijn 1 we willen een aantal manieren onder de aandacht brengen om aan zinnig leuk en leerzaam leesonderwijs te werken 2 we gaan uitvoerig in op de aanpak waarbij groepjes leerlingen een taak uitvoeren aan de hand van twee versies van een tekst 3 daarna presenteren we beknopt andere manieren om het leesonderwijs weg te halen uit de clichés van verplicht lezen van dezelfde tekst en het daaropvolgende beantwoorden van enkele soorten vragen hoewel de voorbeelden afkomstig zijn uit het basisonderwijs is de voorgestelde aanpak ook bruikbaar in het secundair onderwijs op zoek naar meer en beter de gedachtegang verloopt te complex de tekst is te lang et is fictie te denken dat leerlingen de tekst is visueel te moeilijk op hun eentje helemaal door het de zinnen zijn te lang en te complex gevaarlijke en bedreigende maar enz ook leuke en boeiende leeswoud heen geraken om maar een onover het is dan aan de leerkracht om te maken komelijke kloof te noemen jonge dat leerlingen zullen er nooit in slagen om 1 de leerlingen onder meer bij het lezen de vaak complexe lectuur te doorwerken een weg kunnen volgen die niet vol stelen die in het dagelijks leven door vol frustraties zit die zelfs leuk en boeiend wassenen gehanteerd wordt heel veel tek wordt voor hen sten zijn gewoonweg te moeilijk omdat de 2 de leerlingen toch genoeg obstakels schrijver een volwassen publiek of leesbaar tegenkomen die ze kunnen overwin dig lezer voor ogen heeft dat uit zich op nen zodat ze kunnen leren om in het volgende manieren woud echt te overleven die obstakels noemen we de leerkracht de leerlingen weten niet veel of van het onderwerp van de tekst onbekend om leerlingen te leren lezen moeten we dus referentiekader uit een gepast vaatje tappen we moeten op ze kennen veel van de woorden niet die zoek naar teksten waar ze wat mee zijn en in de tekst gebruikt worden en de naar een manier om zinvol te werken met de woorden worden onvoldoende duidelijk tekst of in metaforische termen een leer doorheen de tekst kracht moet zijn leerlingen zover brengen dat jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang ze essentiële plekken in het woud exploreren bij het voorspellen van het ver-

haal een zeer en dat ze vaardigheden leren die nodig zijn zinnige strategie en als leerlingen hier het om in het woud te overleven zware werk doen kan de gids hen volgen en kijken wat ze ervan maken een tochtje door het woud in een tweede

ease bezorgen we de leerlingen de tekst in twee versies ze mogen ons uitgangspunt is de tekst dik die we hem lezen en in overleg de juiste illustraties gebruiken in een derde klas zie bijlage 1 en aan de verschillende passages koppelen 2 het is een verhalende tekst waarvan is zodat ze zelf een leesboekje kunnen maken gebleken dat leerlingen hem wel prettig vinden volgende aansluitende taak natuurlijk is den een stukje bos dus dat aanzet tot de leestekst niet voor alle leerlingen even exploratie dik gaat over ervaringen en moeilijk ze kunnen met andere woorden ideeën die leerlingen welbekend zijn een uitleg aan elkaar geven door het vooraf moeder die aan de lijn doet maar ook gaande werk met de illustraties zullen heel graag shoppen en eens lekker van taartjes wat problemen vooraf opgelost worden snoept omdat ze er ondertussen over kunnen praten toch zit er een anomalie in deze werk hoe kunnen we ermee aan de slag we wijze omdat we met 66n tekst werken vertrekken niet meer vanuit het doelloze en straks meer over nog andere aanpakken verplichte lees maar maar geven de leerling zit in een heterogene klas op het vlak van leerlingen een leuke taak waar ze hun tanden leesvaardigheid de kans erin dat er lezers willen inzetten dat kan zijn die niet op hun niveau lezen die de bijvoorbeeld de volgen tekst om een of andere reden te gemakkelijker de zijn een tekenaar lijkt of te moeilijk vinden dit wil zeggen voor een leerkracht heeft illustraties bij onze wie er geen of een te grote leerkloof moet zijn tekst gemaakt maar ze bestaat om dit op te lossen bezorgen we leerlingen zover zijn door elkaar geraakt de leerlingen een tekst in twee versies een brengen dat ze zie beeldmateriaal als meer toegankelijke en een wat moeilijkere essentiële plekken bijlage 3 de leerlingen deze versies verschillen niet enkel op tech in het woud moeten proberen in nisch vlak lengte van woorden en zinnen exploreren en dat kleine groepjes die illustraties maar op zoveel mogelijk relevante niveaus ze vaardigheden toch even op een rijtje zetten strategieën in een goede leren die nodig zijn volgorde te leggen zom om in het woud te der de tekst gelezen te de meer toegankelijke tekst maken we overleven hebben de leerlingen korter doordat we enige details en min praten erover en geven der relevante beschrijvingen weglaten elkaar ongemerkt veel in de gemakkelijkere versie zijn we wat informatie en woorden door de groepjes zuiniger met minder frequente woorden kunnen daarna hun verhalen aan elkaar den we proberen gemakkelijkere syno voorleggen de activiteit beginnen aan de niemen of omschrijvingen te gebruiken hand van tekeningen heeft het voordeel dat we zorgen voor meer explicitering bij leerlingen samen aan het noodzakelijke grote gedachtesprongen of te impliciet referentiekader bouwen van waaruit ze de gehouden verbanden infereren wat tekst kunnen begrijpen het helpt hun ook maakt dat sommige alinea's in de meer 32e jaargang nummer 3 jan feb 2003 toegankelijke versie van de tekst er wat gevoelig voor worden wat kan ik aan en langer op worden wat is precies echt wel te moeilijk voor mij we maken niet de fout om een samen dat beslissingsgedrag leren we hen aan gestelde zin waarin een expliciet ver wanneer we hen verschillende teksten aan band wordt uitgedrukt via een voegreiken bij een onderwerp een optie die we woord of voegwoordelijk bijwoord te

verder in dit artikel behandelen of twee versies splitsen in twee simpele zinnen met sies aanreiken van eenzelfde tekst waar ze weglating van het functiewoord want op een open manier mee aan de slag dat zou het begrijpen veel complexer mogen gaan in de meer toegankelijk maken gemaakte tekst zitten overigens nog ge noeg obstakels die over verder letten we ervoor op dat we niet stug wonnen moeten worden matiseren de minder sterke lezers zouden en waardoor leerlingen we schrijven als naar gewoonte de makkelijke versie krij leesvaardiger worden en samen een hand gen en niets anders en de betere lezers de door de moeilijker tekst leiding die het moeilijke nee iedereen krijgt beide versies erbij te geven leren we overleven in en mag kiezen welke versie hij wil lezen om leerlingen ook dat ze het woud de taak tot een goed einde te brengen de geen schrik moeten heb vergemakkelijkt leerlingen weten best wel dat de ene versie ben voor wat moeilijker die handleiding gemakkelijker is en de andere moeilijker werk we zetten de leer kunnen leerlingen maar dat die laatste wellicht ook meer info lingen immers nergens zo nu en dan en details bevat willen ze dus zoveel vast op een afgebaken gebruiken als ze mogelijk informatie vergaren om hun taak de weg integendeel de niet meer weten makkelijker uit te voeren dan zullen ze de leerlingen mogen zich van welk hoot moeilijke versie ook moeten lezen de zwak wat ons betreft vrij pijlen maken kere lezers kunnen de gemakkelijke versie bewegen doorheen de als vangnet of opstapje gebruiken dat lijkt twee teksten om dat ons noodzakelijk om te vermijden dat leer gedrag te bevorderen plaatsen we zelfs lingen moedeloos worden wegwijzers in de tekst door tussen over en het opgeven de eenkomende delen genummerde tekenjtes leerlingen betere lezers zullen wel te plaatsen die laten leerlingen toe te pen moeten leren op licht meteen de moeilijke delen tussen de twee versies zoek gaan naar versie lezen omdat ze teksten die ze in weten dat ze daarmee de op het einde van de les kunnen we ook voldoende mate taak beter kunnen uitvoer eens even vergelijken welke parkoersen er begrijpen om er ren door de verschillende groepjes werden doorheen te afgelegd dat kan aanleiding geven tot het geraken naast het verbreden van opstellen van een stappen of handelings het bereik van de tekst plan voor het lezen van dit soort van teksten hebben we nog een ande verhalen ingaan op leesstrategieen op re bedoeling met het aan momenten waar dat nuttig lijkt is voor de bieden van twee versies leerlingen moeten meeste lezers erg leerzaam in termen van namelijk leren op zoek gaan naar teksten onze metafoer we schrijven samen een die ze in voldoende mate begrijpen om er handleiding die het overleven in het woud doorheen te geraken daar moeten ze vergemakkelijkt die handleiding kunnen jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang in leerlingen zo nu en dan gebruiken als ze niet studenten van de lerarenopleiding uitgetes meer weten van welk hout pijlen maken de te aanpakken die in ieder geval op veal bij waarde ervan zit in het feit dat ze herinnerin val van de leerlingen konden rekenen en gen kan oproepen aan oplossingen die leer wellicht vanwege de motivatie tot duidelijke lingen reeds bedachten voor leerlingen resultaten leidden zonder voudervaring zal zo n leidraad wel licht dode letter blijven een leerkracht helpt cooperatief lezen leerlingen niet lezen door vooraf te zeggen wat ze allemaal moeten doen als ze lezen we splitsen de klas in twee de helft van de leerlingen krijgen ieder een andere tekst tot slot nog even vermelden dat ook de

waarin telkens een terugkerend woord ver taken aantrekkelijk en gevarieerd moeten vangen werd door een blijven daar moet een leerkracht sours naar nonsenswoord zoals op zoek gaan mogelijkheden zijn smurfen de andere wie kan loskomen welke tekst zou je kiezen uit het volgen leerlingen krijgen elk een van de idee dat er de aanbod om iemand te informeren woord dat vervangen tijdens een lesuur over dit land leerlingen krijgen dan werd door het nonsens slechts met can drie teksten waaruit ze de leukste en woord de oefening ver tekst kan worden meest informatieve kiezen loopt nu zo dat elke gewerkt zou wel in de tekst ontbreken woorden bevestig leerling bij de andere eens verbaasd te tekst of gegevens vind ze terug helpt van de groep op kunnen zijn van de door op zoek te gaan in andere tek zoek moet gaan naar vorderingen die sten zijn tegenhanger wie zijn leerlingen vul de volgende enquote in om te kijken een tekst kreeg moet kunnen maken wat we in de klas vinden van en dus het ontbrekende woord wordt de enquête gelezen vinden en omgekeerd kies een dier om een identiteitskaart als twee leerlingen elkaar gevonden heb over op te stellen zoek je materiaal op ben moeten zij door nauwgezet te lezen in de boeken die achteraan op de tafel controleren of ze elk smurfwoord kunnen liggen vervangen door het betekenisvolle woord enz daze vorm van samenwerkend leren hoeft niet enkel het leren inschatten van moeilijke woorden in een tekst als onderwerp te heb andere mogelijkheden ben de oefening kan ook worden uitge voerd met bijvoorbeeld een tekst waarin leerkrachten hebben het vaak niet gemak een alinea ontbreekt die dan in handen is kelijk om een stukje van hun praktijk te her van een andere leerling of met een gesplit denken maar wie kan loskomen van de ste tekst waarin de ens groep leerlingen de idee dat er tijdens een lesuur slechts met eerste alinea s krijgen en de andere groep een tekst kan worden gewerkt zou wel de laatste alinea s enz eens verbaasd kunnen zijn van de vorderin gen die zijn leerlingen kunnen maken voor dit is minder uitgesproken taakgericht zal u mensen die wel eens iets willen proberen zeggen klopt misschien wel maar in het geven wij hieronder door onszelf en onze gewone leven gebeurt het dat je zomaar 32e jaargang nummer 3 jan feb 2003 leest voor niets eigenlijk enkel om er plezier van de vraag antwoordtechniek als titel aan te beleven wanneer we leerlingen kun krijgt de lezer een vraag die op de daarop nen meegeven dat het soms wet leuk is om volgende bladzijde n beantwoord wordt en te neuzen in een tekst hebben we een van dat principe wordt belangrijk attitudineel doel bereikt het doorheen het hele boek begrip normaal functioneel zie ten brinke is gebruik gemaakt om wat dat betreft helemaal nog niet verouderd de gids doet er een stukje te lezen en goad aan te kijken een onderwerp te door mocht deze aanpak u wat te chaotisch in hoeverre leer gronden hoeven de overkomen dan kan u gerust een groep lingen dit leuk en leerlingen in zulke boe leerlingen aan tafels laten zitten en de ande leerzaam bhjven ken niet het hele boek re op bezoek laten gaan en vergis u niet vinden want om te lezen leerlingen lezen in deze aanpak niet een te leren lezen tekst maar een heleboel verschillende moet aan beide in de klas of hoek leg want de kans is klein dat ze hun tegenhan voorwaarden gen we een aantal van ger vinden na de eerste poging worden voldaan zulke boeken ter beschikking bedoeling tutorlezen is dat we daarmee een quiz opstellen voor een andere klas de het principe is simpel een leerling van een

taak daarvoor moeten duo s leerlingen een hogere klas gaat een of meer leerlingen uit boeiende vraag zoeken in 66n van de boe een lagere klas helpen ken en in t kort het correcte antwoord bij het lezen dat kan noteren daarnaast moeten ze een nepant door stukken tekst woord bedenken dat dus afwijkt van wat ze wanneer we voor te lezen of door in de tekst lezen wanneer alle duo s klaar leerlingen kunnen de leerling van de lage zijn testen we best onze quiz even uit in de meegeven dat het re klas luidop te laten eigen klas daarna met de tekstverwerker soms wel leuk is lezen en te helpen waar intikken en klaar is kees wanneer we het om te neuzen nodig goede voorbe aanbod van boeken breed houden zowel in een tekst reiding van onze nieu op het vlak van onderwerp als van moeilijk hebben we we hulpleerkracht is heidsgraad zijn we zeker dat elke leerling een belangrijk nodig is aan die voor zijn gading kan vinden attitudineel doel waarde voldaan dan bereikt hebben beide partijen andere lesideeen die steunen op dit heel veel aan deze principe manier van lezen meer uit boeken over dieren halen de leerlin daarover kan u lezen in hilde van keer gen per twee gegevens om bordjes te 2001 2002 maken die in de zoo bij de kooien van die dieren kunnen worden geplaatst zoekend en kiezend lezen uit boeken waarin een aantal beeldend kunstenaars worden gepresenteerd in non fictieliteratuur voor leerlingen worden halen leerlingen gegevens om een vaak dezelfde procedures gehanteerd om kwartetspel te maken voor hun hoe een onderwerp aan de man te brengen zo kenwerk voor elke kunstenaar maken maken heel veel zakelijke boeken gebruik ze vier kaarten kaart 1 naam van de jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang ic kunstenaar kaart 2 66n van zijn haar wassenen een aantal oefeningen is moge werken kaart 3 een beschrijving van lijk maar de gids doet er goed aan te kijken dat werk kaart 4 een synopsis van in hoeverre leerlingen dit leuk en leerzaam het leven van de kunstenaar blijven vinden want om te leren lezen moet aan beide voorwaarden worden voldaan maar zeker is dat we leerlingen met meer realistisch lezen dan een tekstsoort in contact moeten bren gen vaak worden de volgende vergeten heel veel schoolboekteksten worden door tickets van allerlei aard leerlingen niet echt leuk gevonden vaak is brieven haar tijdschriften de lengte zo beperkt dat verhalen eindigen nieuwjaarsbrieven en met alle leerlin zonder dat er van een spanningsboog of gen de leukste uitzoeken of de raarste clou sprake is zakelijke teksten ogen dan de stomste weer snel verouderd de teksten van kinderliedjes of van k3 kindermusicals de m kids is daar niets aan te doen toch wel je handleidingen bij een spel recepten uit moet er als leerkracht zorg voor dragen dat kookboeken je regelmatig verse teksten in je klas bin gegevens van op internet nenhaalt een stapel kranten en de nodige uitgeschreven interviews opdrachten daarbij weerberichten doen wonderen de deze lijst is inderdaad helaas verre metrokrant die je elke van volledig willen we van onze ochtend gratis in alle leerlingen stations kan meepak flexibele gemoti ken in zoveel exempla veerde en ren als nodig stelt je tot slot zoekende lezers zelfs in staat om samen maken dan zullen leerlingen leven in een moderne snelle en aan krantenlezen of we op heel veel gevarieerde wereld het leven op school is knippen te doen de verschillende daar vaak geen afspiegeling van omdat het leerlingen kunnen daar manieren aan zich te veel afspeelt binnen iets dat lijkt op bij zelf redactie worden lesonderwijs een reservaat of park willen we van

onze of binnen een andere moeten werken leerlingen flexibele gemotiveerde en zoe task zelfs speurder de leerkracht kan in dit kende lezers maken dan zullen we op heel geval dan wel voor dag veel verschillende manieren aan leesonder en dauw korte passages uit de krant knip wijs moeten werken een oink stukje woud pen en in de les aan de leerlingen vragen verkennen valt dan niet meer weg te den om zo snel mogelijk op te sporen uit welk ken we wensen u in ieder geval veel suc artikel het fragment afkomstig is let wel ces met uw leesonderwijs en nieuwe wou en zo eindigen we bij waar we begonnen dervaringen waartoe wij in dit vonk het zou fictie zijn te geloven dat leerlingen nummer met heel veel plezier uitnodigden alles kunnen lezen zoals kranten voor vol ix 32e jaargang nummer 3 jan feb 2003 post scriptum de leesrust goed leesonderwijs anno 2003 is niet meer zo eenvoudig op te zetten in een interes sante leesles kunnen we immers nogal wat leerkanse ineens creeren daarvoor bren gen we leerlingen bij een echt maar wel geselecteerd stukje woud en laten hen aan de hand van goede instrumenten een aantal vaardigheden voor het leven verwerven een interessant instrument is de tekst in twee versies wellicht beschikt niet elke leerkracht over genoeg energie tekstdoorzicht en schrijfvaardigheid om de hertaling tot een goed einde te brengen daar zijn we ons van bewust in de nascholing brussel zijn we begonnen om dit materiaal aan te maken het is een onderdeel van onze leesrust waarin nog andere goede leesmaterialen worden aange boden stevens e a 2001 2003 wie geinteresseerd is om dit materiaal uit te proberen kunnen wij altijd een selectie bezorgen even contact opnemen is voldoende marc stevens werner schrauwen jo van den hauwe p a nascholing brussel ehsal lerarenopleiding karel bogaerdstraat 4 1020 brussel laken nascholing brussel skynet be bibliografie stevens m v biltereyst b claes de leesrust nascholing brussel interne publica tie 2001 2003 ten brinke s the complete mother tongue curriculum wolters noordhoff 1976 ten brinke s normaal functioneel moedertaalonderwijs levende talen 355 p 740 751 van keer h een boek voor twee een onderzoek haar het verwerven van strategieen voor begrijpend lezen via peer tutoring in de lagere school vonk 31 2 nov dec 2001 p 4 16 van keer h een boek voor twee strategieen voor begrijpend lezen via peer tutoring leuven apeldoorn garant 2002 jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang 111 vernooy k elk leerling een lezer 2 voortgezet lezen jsw 87 2 p 16 21 nog meer lesideedn projectgroep leesbevordering aan de slag met kinderboeken den haag bibliion 2001 schrauwen w m stevens stevens m bijlage 1 dik versie 1 dik de mama van maartje staat op de weegschaal ben ik al dun vraagt ze maartje zegt ja ja want dat wil mama horen mama vindt zich to dik ze snoept niet meer geen frieten geen taart ze eet enkel nog wat vlees en fruit en maartje en papa moeten meedoen altijd hetzelfde maartje ga je mee haar de stall vraagt mama ja waarom ik wil een spijkerbroek nu kan ik er in naar de winkel is tof mama doet haar blauwe jurk aan dat vindt maartje een fijne jurk ze verstopt er zich in als ze verdriet heeft lekker veilig en dicht bij mama n 32e jaargang nummer 3 jan feb 2003 in de winkel speelt harde muziek de mevrouw van de winkel komt hen helpen ze is heel dun mama krijgt een broek om te passen het pashok is klein en warm maartje wacht op een stoel mama geraakt niet goed in de broek je kan er niet in mam zegt maartje mama probeert de rits toe te doen dat gaat niet goed mama is toch nog te dik eindelijk

jk gaat het mama is rood en ze zweet zie je dat het gaat zegt ze trots de mevrouw doet het hokje open en gaat het vraagt ze heel goed zegt maartjes mama maartje vindt van niet er zitten overal bubbels en bulten de winkelmevrouw vindt ook dat de broek past mama koopt ook nog een bloes ze lijkt nu op een worstje de blauwe jurk stopt mama in een tas weg zo zegt mama en nu een ijsje eten zegt maartje 3 jo mag maar ik niet zegt mama ze komen langs de winkel van de stager die hangt vol worsten maartje wijst daar lijkt je op mama wordt kwaad ze stappen vlug door maartje krijgt haar ijsje mama drinkt alleen een koffie ze zijn stil het ijsje is niet lekker maartje prutst ermee mama zegt niets jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang opeens zegt mama wacht even lk ben vlug terug ze pakt haar tas en gaat haar de wc ze is snel terug ze heeft haar blauwe jurk weer aan nou moe roept maartje ma- ma zegt die broek paste eigenlijk niet goed in mijn jurk gaat het beter ze roept de ober en zegt mag ik twee stukken taart met heel veel slagroom bulage 2 dik versie 2 dik maartjes moeder weegt zich ben ik al mager vraagt ze maartje zegt ja hoor want dat wil haar moeder horen maartjes moeder vindt dat ze to dik is nu eet ze al een paar weken niets lekkers meer geen snoepjes geen frieten geen taart alleen wat vlees wat groenten en fruit saai want maartje en haar vader moeten meedoen ze eten nu heel saai ga je mee de stad in maartje prima waarom ik wil een spijkerbroek nu kan ik erin spijkerbroek is dat zo bijzonder maartje heeft er twee maar winkelen is altijd leuk haar moeder heeft d r blauwe jurk aan daar verstoppt maartje zich in als ze verdriet heeft lekker veilig o mit 32e jaargang nummer 3 jan feb 2003 in de winkel is het een herrie discomuziek tien keer te hard de winkelmevrouw is heel dun poeh die wel mompelt maartjes moeder jaloers ik wil een spijkerbroek passen nou mevrouw ik weet niet of we die in uw maat hebben maar past u deze eens de paskamer is klein en warm maartje zit op het bankje haar moeder hijst zich in de broek moeten die bidden echt helemaal in die broek je kan er niet in mam hou jij je mond eens wil je ze probeert de rits dicht te krijgen het lukt eindelijk na een hoop gesteun ze is nu heel rood en ze zweet zie jewel zegt ze trots de winkelmevrouw doet het gordijntje open en past ie als gegoten zegt maartjes moeder maartje vindt dat ze er raar uitziet overal bubbels en bulten maar de winkelmevrouw zegt die broek staat u enig enig maartje snapt er niets van maartjes moeder wil er ook een nieuwe bloes bij als ze die aanheeft lijkt ze op een worstje de blauwe jurk moet in een plastic tas zielig zo zegt ze tevreden wat nu us zegt maartje lekker chocoladeijs a jij misschien wel lk neem alleen koffie zegt haar moeder dapper maartjes moeder kijkt in elke etalageruit naar zichzelf coed he zegt ze telkens maartje zegt maar niets ze komen langs een slagerswinkel vol worstjes maartje wijst daar lijkt je op haar moeder wordt eerst rood dan wit ze sleept maartje mee naar een restaurant een koffie en een chocoladeijs alstublieft verder is ze stil jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang in het ijsje smaakt niet lekker maartje prutst met het lepeltje er valt een kledder ijs op het tafel kleedje en nog zegt haar moeder niets maartje zucht diep opeens zegt haar moeder wacht even lk ben vlug terug ze pakt de plastic tas en gaat haar de wc het duurt gelukkig niet lang daar staat ze ze heeft de blauwe jurk weer aan nou moer zegt maartje gelijk heb je zegt haar moeder lk lijkt wel gek met die broek nu kan ik ten- minste weer ademhalen 0 ja ober mag ik twee grote stukken taart van u met een

boel slagroom op bijlage 3 beeldmateriaal bij dik 32e jaargang nummer 3 jan feb
2003 jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang w 32e jaargang nummer 3 jan feb 2003
jan feb 2003 nummer 3 32e jaargang a d v e r ten tie 140 6 7n 44zualtgbot m veg-
ni o h t mfii4n vo maal yersthikier de eerste len rktieue reeks votiog b bitioefte
van de vita nederlands bevat 1 de votiedige re 2 de oar 32e jaargang nummer 3
jan feb 2003